

***Alliance planning and coalition Warfare:
Historical and contemporary approaches***
**(EDS. Dr Harold E. Raugh, JR., Dr M. Christian
Ortner and Dr Dalibor Denda), Institute for
strategic Research, Belgrade, 2019, 302 pages**

Зборник радова Формирање савезништва и коалиционо ратовање: историјски и савремени приступи (Allince planning and coalition warfare: historical and contemporary approaches) настао је као резултат Међународне научне конференције „Партнерство за мир конзорцијум евроатланске радне групе за изучавање конфликта” (Partnership for peace consortium Euro-Atlantic conflict studies working group), која је одржана у Београду од 16. до 20. априла 2018. године. Циљ конференције био је фокусиран на националне и међународне изазове у погледу формирања савезништава, као и начин рада унутар савезничких коалиција. Зборник радова обухвата 17 научних радова, који су изложени на конференцији и који се баве питањем савезништва у 20. веку и начином функционисања савезника у ратним операцијама. Иако су радови претежно оријентисани на истраживање историјских околности 20. века, њихове последице веома су значајне и данас, јер су

утицале на формирање савременог међународног поретка.

Савезништво представља централно питање сваког рата, док се планирање и формирање стратегије одређује у складу са капацитетима како коалиције, тако и коалиционих актера. У последња два века већина ратова, који су били значајни за формирање регионалног или међународног поретка, имали су карактер коалиционог рата. Равнотежа снага, која је представљала кључни принцип међународних односа, може се сагледати кроз формирање различитих облика савезништава која нису имала за циљ само победу, већ су представљали и ефикасан инструмент одвраћања. Из овог разлога питање савезништва и коалиционог ратовања представља комплексну тематику која обухвата сазнања из међународних односа и међународне политике, опште историје и историје дипломатије, као и сазнања из војних наука и стратегије. Иако је примарно фокусирана на период 20. века, тема коалиционог

рата и савезништва која је обрађена у овом зборнику представља важан допринос разумевању савременог међународног поретка. Актуелност ове теме најбоље исказује амерички писац Стивен Волт (Stephen Walt), који у свом делу *The origins of alliance* истиче да су савези неминовна појава у међународним односима и природна реакција држава на постојање екстерне претње која може да наруши статус кво.

Јан Хофенаар (Jan Hoffenaar) својим радом „Изазови коалиционог ратовања: случај Холандије“ („Challenges in coalition warfare: the case of the Netherlands“, стр. 17–26) уводи нас у сложену проблематику савезништва и уједно поставља концептуални оквир централне теме зборника. Истиче положај малих држава на примеру Холандије, која не може самостално да опстане услед неповољног геополитичког положаја и присутности великих сила у непосредном окружењу. Кратком ретроспективом холандске историје од 17. века аутор објашњава улогу савезника и њихов значај за опстанак ове државе на европском континенту. Оно што се не може уочити на први поглед у раду, а што свакако представља значајан допринос, јесте разматрање променљиве природе савезништва

и неопходност малих држава да се при склапању савеза руководе мудро политиком и рационалним интересима. Користећи дијаграме, аутор додатно олакшава разумевање коалиционог ратовања и положај државе наспрам савезника, њихових интереса и капацитета целокупне коалиције.

Данијела Шишкану (Daniela Şişcanu) у раду „Румунија и Антанта: неизвесности савеза“ („Romania and the Entente: the uncertainties of an alliance“, стр. 27–37) обрађује неповољан положај румунске војске 1916. године током Првог светског рата. Притисак западних сила да се Румунија укључи у рат на страни Антанте затекао је румунску политичку елиту релативно неспремном. Спољнополитичке калкулације и недовољно дефинисана војна стратегија резултирали су изгубљеним биткама румунске војске на Источном фронту. Дипломатија коју је Румунија водила у том периоду базирала се на јачању националне свести и суверености румунске државе, која је била угрожена како од централних сила, тако и од потенцијалних притисака Русије. Ауторка анализира управо дипломатске напоре Букурешта који је претежно био руковођен војностратешком ситуацијом на

фронту. Геополитичке амбиције Русије ка Црном мору представљале су сталну претњу румунској спољној политици, али су представљале и покретач дипломатских активности да се држава приближи западним силама које би помогле у ограничавању руског утицаја. Како ауторка закључује, одлука Букурешта да се прикључи Антанти не само да је допринела остваривању националног уједињења целокупне државе већ је омогућила даље уравнотежавање руских интереса у овом делу црно-морског басена.

Микел Кикербек (Mikkel Kikkerbaek) у раду „Скандинавска војна коалиција и добровољци у балтичким државама 1919” („Scandinavian military coalition and volunteers in the Baltic states 1919”, стр. 38–47) анализира покушај консолидације балтичких држава непосредно по завршетку Првог светског рата. Урушавање руске империје током Првог светског рата створило је политички вакуум на северу Европе, при чему су балтичке државе добиле прилику да ојачају своју сувереност. Кикербек образлаже да је иницијативу за овај политички подухват планирала Велика Британија, која је имала снажан мотив да искористи новонастало окружење и тиме ограничи руско-бољшевички

утицај у балтичком региону. Закључује да је највећи проблем британских планова била координација са скандинавским државама које, упркос заједничком интересу да се руско присуство ограничи, нису имале довољно средстава да добровољачке покрете организују и спроведу британске планове. Због слабе координације и бројних неслагања, формирање добровољачких покрета препуштено је балтичким државама, које услед недостатка финансијских средстава и лоше организације нису успеле да спроведу у дело зацртане планове.

Анализу оператике и стратешког планирања одбране Аландских Острва Фредрик Ерикссон (Fredrik Eriksson) обрадио је у раду „Одбрана Аландских Острва: шведско-финско заједничко оперативно планирање на крају треће деценије двадесетог века” („Defending the Åland Islands: Swedish-Finnish joint operational planning in the late 1930s”, стр. 48–71). Кратком историјском ретроспективом аутор подвлачи геостратешки значај ових острва за скандинавске државе, истичући њихов положај као најбитнију тачку која омогућава контролу читавог Ботнијског залива, као и северног дела Балтичког мора. За државе овог региона, упркос међу-

собним неслагањима, било је од велике важности да ниједна екстерна сила, попут Совјетског Савеза, не заузме положај на овим острвима. Кооперација између Шведске и Финске, која је уследила током двадесетих и тридесетих година, представљала је резултат нарастајуће претње од Совјетског Савеза као регионалне силе која има експанзионистичке интересе. Посебан акценат у овом раду аутор ставља на компликовану структуру заједничке команде и процеса стратешког планирања који је подразумевао детаљно припремање оружаних снага у случају совјетске интервенције, која је иначе уследила са почетком тзв. Зимског рата у Финској. Стратешко планирање о коме Ф. Ериксон пише не треба искључиво посматрати кроз призму општег наоружавања европских држава пред Други светски рат, већ као покушај да се дотадашњи стратешки планови ревидирају и прилагоде новим условима рата.

Виктор Андахази Сеги (Viktor Andahazi Szeghy) у раду „Проблеми логистике у заједничким операцијама из угла савезника, историјска перспектива: Источни фронт 1941” („Logistical problems of joint operations from the point of view of an ally, in historical perspectives: Eastern front 1941”, стр. 72–81) анализира ло-

гистику у оквирима мађарских оружаних снага на почетку Другог светског рата. Аутор првенствено истиче логистичке проблеме оружаних снага које су у подређеном положају у односу на снажнијег савезника. Мађарска војска суочавала се са тешком ситуацијом на Источном фронту, док је логистика мађарских оружаних снага, такође, наилазила на проблем немачке команде која није излазила у сусрет својим савезницима. Сарадња између савезника није била обострана и врло често је ишла на штету слабијег, што се одражавало и на резултате које су мађарске оружане снаге могле да испуне на линији фронта. Интересантна тематика рада обогаћена је, такође, фотографијама које приказују бројне проблеме логистике током ратних дејстава. Аутор завршава чланак указујући на потенцијална решења која су могла да се примене на стратешком, оперативном и тактичком нивоу како би се избегли проблеми и побољшала сарадња у коалиционом ратовању.

Деметриос Н. Христодоулу (Dēmētrios N. Christodoulou), грчки историчар, у раду „Неформални и блиски савезници: грчко-британска кооперација и стварање прве грчке моторизоване дивизије у Другом светском рату” („Informal yet close al-

lies: Greek-British cooperation and the creation of the First Greek motorized division in the Second world war", стр. 82–93). У раду детаљно описује настанак прве грчке моторизоване дивизије као и њен састав, опрему и возила која су коришћена. Важан аспект овог рада садржан је у анализи тешког наоружања и возила која су коришћена у овој јединици, као и њихово поређење са способностима других покретних јединица попут коњичких формација које су, такође, биле присутне у грчким оружаным снагама у том периоду. Он истиче да је недостатак средстава, наоружања и искуства у погледу коришћења моторизованих јединица приморао грчке оружане снаге на импровизацију. Аутор у закључним разматрањима говори да су, упркос овим проблемима, грчке оружане снаге успеле да савладају противника како на албанском, тако и на бугарском фронту.

У чланку „Организација мултилатералне кооперације војних обавештајних служби Варшавског пакта (1964–1990)” („The organization of multilateral Warsaw pact military intelligence coordination (1964–1990)”, стр. 94–119) Јордан Баев (Jordan Baev) бави се питањем сарадње војнообавештајних служби у оквиру Варшавског пакта, кори-

стећи документа из архива који су раније били затворени за ширу јавност. Аутор нас уводи у тематику рада објашњавајући развој бугарске војнообавештајне службе од њеног настанка на почетку 20. века, када је борба против Османског царства била примарни циљ, па све до интеграције ове службе у совјетску сферу интереса, односно у Варшавски пакт. Читајући овај чланак можемо уочити да је сарадњу служби диктирао Совјет као најмоћнија сила савеза, али да су остале службе, иако инфериорне, имале велику добит због информација које су на овај начин могле да прикупе. Као што Баев истиче у закључним разматрањима, сарадња служби у оквиру Варшавског пакта омогућила је прикупљање врло важних стратешких информација о функционисању НАТО савеза, које самосталним радом ових служби не би биле доступне.

Орит Милер Катав (Orit Miller Katav) у раду „Улога дипломатије у стварању израелско-јорданског савеза током две деценије нестабилности” („The role of diplomacy in alliance making between Israel and Jordan during two decades of eruptions”, стр. 120–142) представља сложену тематику међудржавних односа Израела и Јордана и значај дипломатије у стварању

партнерства између ових држава упркос тешким условима у окружењу. Ауторка анализира политичку ситуацију на Блиском истоку током осамдесетих и деведесетих година, као и начин на који су ратови, који су водиле ирачке власти, отежавали положај Јордана и спољнополитичке покушаје ове државе да консолидује мир у региону. Положај палестинског народа у Израелу, као и стални напори осталих арапских држава у региону, који су били усмерени против Јевреја, приморавали су Јордан да дипломатију с Израелом води под велом тајне. Користећи се бројним објављеним документима, као и извештајима америчких обавештајних служби, Милер Катав не само да читаоцу приближава комплексну геополитичку ситуацију блискоисточног региона на крају Хладног рата већ и закључује да дипломатија и даље представља главни инструмент политике за превенцију и окончање рата.

Петр Јаноушек (Petr Janoušek) у чланку „Дипломатски и војни аспекти чехословачког ангажовања у коалицији за Заливски рат 1990–1991” („Diplomatic and military aspects of Czechoslovakia in the Gulf war coalition 1990–1991”, стр. 143–150) анализира ситуацију на Блиском истоку и разлоге ангажова-

ња Чехословачке у америчкој интервенцији против Садама Хусеина. Ангажман јединице за хемијска дејства чехословачких оружаних снага повлачио је са собом дубље политичке импликације са којима су се власти у Прагу суочавале у то време. Распад Совјетског Савеза и приближавање бивших сателита западним силама захтевао је од тих држава већи ангажман како би осигурале своје место у новој политичкој структури европског поретка. Тадашњи председник оценио је да ангажман ових војника, иако је у питању била само једна јединица, може да буде врло значајан у политичком погледу, с обзиром на то да су бивше чланице Варшавског пакта, попут Пољске и Мађарске, већ биле укључене у операције „Пустињска олуја” и „Пустињски штит”. Аутор напомиње на крају рада да је ангажман чехословачке јединице био користан за коалиционе снаге на терену, упркос застарелој опреми и методологији рада чехословачких оружаних снага, као и да је ово била спољнополитичка активност предузета с циљем доказивања чехословачке посвећености даљим НАТО интеграцијама.

Татјана Милошевић у раду „Балкански пакт као пример коалиционог планирања” („The Balkan pact as an example of coali-

tion planning”, стр. 151–192) обрађује проблематику савеза три балканске државе – Југославије, Грчке и Турске током раних педесетих година 20. века. Ауторка у склопу истраживања анализира и екстерне утицаје, поготову Совјетског Савеза и Сједињених Држава као главних стожера хладноратовског поретка на Балкан. Кооперација балканских држава, која је предмет анализе у овом раду, обухвата неколико димензија. Осим политичке и војне, анализа укључује економску и културолошку димензију, које су, такође, допринеле склапању партнерства између ових држава. Темелитост истраживања у овом раду огледа се у ширини извора које је ауторка користила, а који су иначе доступни у војној и дипломатској архиви, као и у Архиву Југославије.

У чланку „НАТО и други конфликт на Кипру 1964: (пропали) план стварања НАТО мировних снага” („NATO and the second conflict on Cyprus 1964: the (failed) plan to Establish a NATO peacekeeping force”, стр. 193–200) Стефан Максимилијан Бренер (Stefan Maximilian Brenner) представља дилему формирања НАТО мировних снага на Кипру. Главни аспект овог рада огледа се у анализи кооперације, односно покушају кооперације западних сила да заједно успоста-

ве план којим би биле формиране мировне снаге на Кипру, а у циљу стабилизације ове државе и региона источномедитеранског басена. Неуспех западних сила да овај план спроведу до краја огледа се најпре у пребацивању одговорности између САД и Велике Британије у погледу вођења ове мисије, да би се затим проблеми појавили и на релацији Француске и САД. Наиме, затегнути односи Париза и Вашингтона за време Хладног рата и овог пута су представљали препреку, што се одразило и на друге чланице НАТО-а, попут Белгије и Канаде, да одлучно приступе формирању мировних снага. Како аутор закључује, Немачка, која је првенствено подржавала план формирања снага на Кипру, променила је став услед учесталог оклевања западних савезника, као и могућности да распоред оружаних снага на Кипру може да продуби кризу и покрене отворени сукоб на острву.

Мирослав Чапловић и Матеј Медвецки (Miloslav Čaplovič and Matej Medvecký) у чланку „Улога Словачке у савезничком ратовању током двадесетог века” („The role of Slovakia in alliance warfare throughout the 20th century”, стр. 201–222) истражују учешће словачких оружаних снага у коалиционом ратовању

током двадесетог века. Аутори су у раду уложили доста труда да издвоје ангажман словачких снага у периоду када је Словачка била у склопу Чехословачке, што се иначе може и видети по употреби великог броја војноисторијских докумената из архива. Тежак положај Чехословачке током двадесетог века, на размеђу западних и источних сила, наводио је политичку елиту ове државе да трага за поузданим коалиционим партнерима како би обезбедили свој опстанак, нарочито током Првог и Другог светског рата. Интеграцијом Чехословачке у Варшавски пакт, оружане снаге су скоро у потпуности прихватиле совјетски режим рада, док су „неповољни“ елементи удаљавани из армије, као и из других државних институција. Судбина чехословачких оружаних снага током Хладног рата била је слична осталим комунистичким сателитима у Источној Европи, са малим изменама и повременим повластицама с обзиром на развијену војну и машинску индустрију Чехословачке. Након распада комунистичког блока и формирања самосталне Словачке Републике, Словаци су на основу примера осталих источноевропских држава потражили нове партнере у западним силама и приступили НАТО савезу 2004. године.

Чланак „Грузијске оружане снаге у савременом коалиционом ратовању“ („Georgian armed forces in contemporary coalition warfare“, стр. 223–241) ауторке Лане Мамфорије (Lana Mamphoria) усмерен је на изучавање учешћа грузијских оружаних снага у међународним мисијама након распада Совјетског Савеза. Ауторка у раду хронолошки приказује војни ангажман Грузије, почев од Косова, преко Авганистана до Ирака, пружајући притом разлоге, политичке и војне, за учешће у овим мисијама. Иако припада историјском зборнику, рад има доста елемената из области политичких наука и науке о безбедности што свакако доприноси бољем разумевању тематике коалиционог ратовања. Главни фактори које ауторка истиче, а који су навели грузијске власти да интензивно учествују у међународним мисијама јесте геополитичко окружење и жеља да се Грузија удаљи од Русије и приближи западним силама. Она истиче и тактичке елементе и предности учешћа у оваквим мисијама, пре свега борбено искуство које војници и официри стичу тиме што активно раде с оружаним снагама великих сила, првенствено са Сједињеним Државама. По свом карактеру овај чланак одступа од радова у овом зборнику, како

због методолошког приступа који није стриктно историјски, тако и због временског периода који је обрађен у овом раду. Међутим, он свакако заслужује пажњу с обзиром да омогућава дубље разумевање грузијске спољне политике, као и начин на који политичка елита жели да изгради „војни имиџ“ ове државе.

Дариус Козеравски (Dariusz Kozerański) у раду „Пољске оружане снаге у НАТО мултилатералним операцијама: стратешке претње или прилике?“ („Polish armed forces in NATO multinational operations: strategic threats or chances?”, стр. 242–257) објашњава учешће и значај оружаних снага Пољске у мултилатералним операцијама. Пољска, како аутор истиче, поседује шире искуство у међународним мисијама с обзиром да су и током хладноратовског периода пољске оружане снаге, пре свега јединице за специјалне операције, учествовале у појединим међународним мисијама. По стицању независности Пољска је усмерила своје напоре ка даљој интеграцији у западне безбедносне структуре, што је омогућило пољским оружаним снагама ангажман и у мултилатералним операцијама. Сталним учешћем и јасном стратегијом Пољска је успела да се позиционира као једна од најбитнијих европских

чланица НАТО савеза и најважнији савезник САД у Источној Европи. Козаревски закључује да учешће у оваквим мисијама увек представља стратешку прилику за Пољску и њене оружане снаге, јер тиме увећава кредибилитет државе и уједно подиже ниво компатабилности пољских оружаних снага у коалиционом ратовању с осталим савезничким државама.

Владлена Тихова (Vladlena Tikhova) у чланку „Организација уговора о колективној безбедности и њена улога у руској спољној политици“ („Collective security treaty organization (CSTO) and its role in Russia's Foreign Policy”, стр. 258–264) објашњава систем рада ОДКБ-а и главне циљеве ове регионалне организације. Главни мотор ове организације, како ауторка истиче, јесте Руска Федерација која уједно финансира више од половине свих трошкова ОДКБ-а. Главни циљеви ОДКБ-а могу се категорисати у погледу даље интеграције држава постсовјетског простора, јачање регионалних веза у погледу борбе против тероризма, организованог криминала и шверца дроге, као и подизање нивоа безбедности у области централне Азије. Из угла руске спољне политике, како ауторка закључује, најбитнији аспект ОДКБ-а као регионалне ор-

ганизације јесте одржавање стабилности и безбедности централне Азије као важног геостратешког региона који се директно довозује на руску јужну границу, тзв. меки трбух Русије.

Владимир Пребилич и Дамијан Гуштин (Vladimir Prebilič, Damijan Guštin) у раду „Словенија у НАТО-у: одбрамбени савез између политичке елите и народа” („Slovenia in NATO: a defense alliance between the political elite and the people”, стр. 265–279) указују на проблематику приступања Словеније НАТО савезу. Централни аспект рада усмерен је на подељено мишљење словеначке нације по питању приступања НАТО савезу. Како Пребилич и Гуштин напомињу, након стицања независности политичка елита Словеније журила је да државу приближи и потенцијално integriше у западне безбедносне структуре. С друге стране, народ Словеније није делио исто мишљење, штавише, лош ангажман западних сила током ратова деведесетих година на простору бивше Југославије, као и НАТО бомбардовање СР Југославије 1999. године додатно је продубило скептицизам код словеначког народа по питању прикључења овом савезу. Иако је Словенија на крају приступила, аутори указују да референдум који је спроведен у циљу

прикључења није имао завидну излазност, што даље доводи у питање истинску вољу народа у погледу прикључења НАТО савезу. Аутори закључују да је политичка елита имала снажне разлоге да integriше државу у оквиру НАТО-а, првенствено због немогућности спровођења дубљих структурних реформи у друштву, као и да би на тај начин дистанцирала Словенију од осталих балканских држава (бивших република) и приближила је Европи.

Вељко Благојевић у чланку „Утицај неутралности на развој националне доктрине” („The impact of neutrality on national doctrine development”, стр. 280–300) анализира концепт неутралности, као и положај неутралних држава у савременој међународној политици. Иако на први поглед ова тема излази из тематике зборника радова, концепт неутралности заправо пружа алтернативу гледишта о савезничкој структури која је била предмет дискусије на конференцији. Аутор у раду посвећује већи простор правним аспектима неутралности и развоју овог концепта у оквиру међународног права. Правни аспект неутралности о коме се дискутује у овом раду, осим што је врло детаљно анализиран, такође је приказан на примерима Финске и Швај-

царске, што додатно олакшава практично разумевање овог концепта. Неутралност, како аутор истиче, треба перципирати и разумети првенствено као институцију међународног права којој државе приступају добровољно у смислу ограничавања партиципације у војним савезима. Неутралност као таква одступа од класичне реалистичке мисли међународних односа и нагиње идеалистичко-либералној школи, која истиче значај институција и међународног права као главних стубова међународног поретка. У последњем делу рада аутор указује да неутралност, иако подразумева непартиципацију државе у војним савезима, не ограничава неутралну државу да сарађује с осталим актерима у мултилатералним операцијама. Како аутор закључује, глобализација и све већа повезаност савременог света не допушта државама да у строгом смислу прихватају неутралност чиме би себе удаљиле од остатка међународне заједнице. Неутралност као политичка и правна категорија није ста-

тичне природе, већ се мора прилагодити у складу са променама у међународном поретку.

Зборник радова *Формирање савезништва и коалиционог ратовања: историјски и савремени приступи* (Allince planning and coalition warfare: historical and contemporary approaches) штампан је у тиражу од 200 примерака, технички је добро опремљен, а притом садржи одређени број табела и дијаграма што омогућава читаоцима боље разумевање тематике. Због свог међународног карактера тематски зборник нуди различите перспективе за разматрање питања савезништва и коалиционог ратовања, што представља значајан допринос у овој области истраживања. Компетентност аутора и методолошки приступ допринели су квалитету монографске публикације која ће несумњиво заинтересовати како домаћу и инострану стручну јавност, тако и ширу читалачку публику, због чега је препоручујемо.

Ма Игор Пејућ